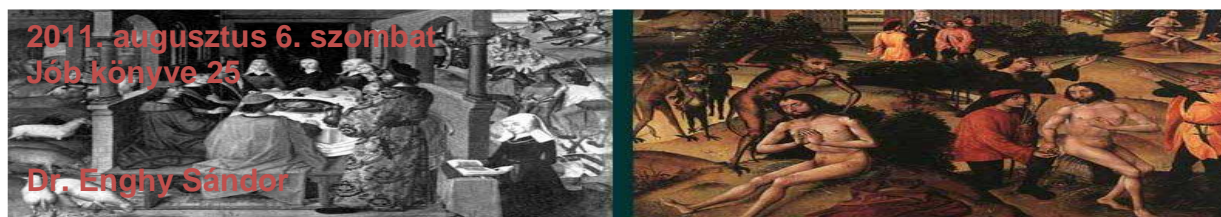

IGAZSÁG ÉS ÉLET

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

Lectio continua – Bibliaolvasó kalauz alapján

2011. augusztus 6. szombat
Jób könyve 25

Dr. Engny Sándor

Bildád harmadik beszéde: Isten előtt senki sem igaz

^{25,1}Megszólalt a súahi Bildád, és ezt mondta: ^{25,2}Isten hatalma rettegést kelt, békességet szerez a magasságban. ^{25,3}Nincs száma csapatainak; kire ne ragyogna világossága? ^{25,4}Hogyan lehetne igaz a halandó Isten előtt, hogyan lehetne tiszta, ki asszonytól született? ^{25,5}Nézd a holdat: még az sem elég ragyogó, szemében még a csillagok sem fényesek. ^{25,6}Hát még a halandó, ez a féreg, és az ember fia, ez a hernyó?

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A fejezet Bildád harmadik érvelése. A magyarázók szerint szavainak bevezetése és valamilyen végkövetkeztése hiányzik itt és a fejezet rövidebb is az eddigieknél, ezért nem teljes. Többen megpróbálják rekonstruálni a szöveget és ehhez a szomszédos fejezetek részleteit veszik igénybe, növelve Bildád beszédének terjedelmét. Ezek a kiegészítések azonban feltételezéseken alapulnak és nem egészen meggyőzőek. Általában a

következő rekonstrukciók szerint alakulna Bildád szövege: 25,1–6; 26,5–14, vagy 25,1–3; 26,5–14; 25,4–6.; vagy 25,1–6; 27,13–23¹

Bildád nem volt messze az Istenről szóló ismeretek forrásától és valószínű lehetősége is volt ezeknek az ismereteknek a megszerzésére. A Jób könyvével foglalkozó irodalom megpróbálja a súahi Bildád származási helyét az Eufrátesz közelében keresni, de valószínűbb, hogy Bildád Edóm közelében lakott. A LXX Bildádot τύραννος-nak fejedelemnek, vagy inkább önkényúrnak, egyeduralkodónak mondja (2,11).² Bildád közel lakott Izráelhez és nem valószínű, hogy szegény ember volt. Isten nevének használata megfelel a könyv logikájának. Ebben az az érdekes, hogy Jóban kívül csak az elbeszélő használja a személyesebb יהוה יהוה nevet. A barátok soha. Bildád itt nem Isten általánosabb, gyakrabban használt nevét említi, hanem a הַיְהוָה -t, ami Hif. inf.-ként, főnévi formában uralkodást jelent. Mintha a szóhasználat Jób esetében az ő személyesebb kapcsolatára utalna, a barátok távolságtartóbb kapcsolatával szemben. A LXX az említett fogalomban a הַ -t interrogativumként értelmezve kérdést csinál a mondatból, megváltoztatva még a szó értelmét is, mintha az lenne itt a kérdés, hogy milyen kezdetről, előszóról, bevezetésről van itt szó (Τί γὰρ προοίμιον).³ Az irodalom a הַיְהוָה וְפָחַד; kifejezéseket gyakran hendiadiszként kezeli és tiszteletet parancsoló uralomról beszél, mely a félelem uralmát gyakorolja. Bildád valójában Isten szuverén hatalmát dicséri. Valószínű a szöveg qumráni arám fordítói Isten félelmet keltő hatalmát nem tudták összeegyeztetni az Ő uralkodásával, ezért tették a szövegbe a félelme (פֶּחַד) helyett az Ő nagyságát (וּרְבִי).⁴ Ezzel az Ő, mindent átfogó hatalmával teremt Isten egyensúlyt, minden egymásnak feszülő hatalmasság és erő között. Figyelmét nem kerüli el semmi, mert világossága mindenén áthatol, beleértve a káosz mélységeit, magaslatait is. Semminek nincs önálló hatalma mellette.⁵ Hatalmát a LXX fenye-

¹ GORDIS: *The book of Job*, i. m. 276; DE WILDE: *Das Buch Hiob*, i. m., 245.; HARTLEY, J. E.: *The book of Job The new international commentary on the Old Testament*, Grand Rapids, Michigan, Eerdmans, 1988, 355.

² Tyrant – PIETERSMA – WRIGHT: *A new English translation of the Septuagint*, i. m., 671; Alleinherrscher – KRAUS – KARRER – BONS: *Septuaginta Deutsch*, i. m., 1010.; Sovereign – BAGSTER, S. & SONS, Ltd. (ed.): *The Septuagint version of the Old Testament, with an English translation, and with various readings and critical notes by Brenton, L. Ch. L.*, Grand Rapids, Michigan, Zondervan Publishing House⁷ 1975, 667.

³ Why, what preamble; Was für eine Vorrede; What beginning - i. m., 685.; 1035; 683.

⁴ Nyilván a רבב alapján: and greatness - *Qumrân cave 11 ; II 11Q2-18, 11Q20-31* by MARTÍNEZ, F. G. – EIBERT J.C. TIGCHELAAR, E. J. C. AND ADAM S. VAN DER WOUDE, A. S. VAN DER, (DJD XXIII), Oxford, Clarendon Press 1998, 104.105.

⁵ Istennek ugyancsak ezt a mindent átható jelenlétét fejezi ki a világosság képével a Zsolt 139,7–12.

getővé akarta tenni, egyeztetve az előbb említett félelemmel és a katonai csapatokkal (גִּרִיר) a 3. vers végét. Ezért olvas a világosság helyett lesben állást, titkos tervet, csapdát, rajtaütésszerű, lesből való támadást (ἔνεδρα, אֶרֶב זֶה אֶרְבּוֹ, les szóból, mint a Józs 8,2), de emellett van olyan szöveg is, amely az אַרְרִי szót látja az אֶרֶב-ban és átkot fordít, vagy az אֶרֶב (אֶרֶב helyett olvassa a „szava” kifejezést (אֶרֶב זֶה אֶרְבּוֹ -ból)).⁶ Mindegyik szövegértelmezés célja, hogy fenyegetővé tegye Isten uralmát az ember fölött, akit utolér Isten szava, támadása, átka. Bildád a fejezet utolsó verseiben azt bizonygatja: az előző versekben bemutatott hatalmassággal, a mindenség urával szemben csak nem gondolja Jób, hogy a maga esendő voltában, amilyen az ember, bármilyen követelése lehet? Természetesen nem várhatja, hogy Istennel szemben pert nyerhet. Még az égitestek is messze elmaradnak fényükkel Isten dicsőségétől, hogy lehetne akkor az ember igaz Isten előtt. Különben is: Isten uralkodása mindent betölt, hogy lehetne bármi igazságtalanság a földön ott, ahol Isten tart a kezében mindent. Tehát Jóbna nincs igaza abban, amit ezzel a kérdéssel kapcsolatban az előző fejezetben mondott.

⁶ Ambushes – PIETERSMA – WRIGHT: *A new English translation of the Septuagint*, i. m., 685; Hinterhalt – KRAUS – KARRER – BONS : *Septuaginta Deutsch*, i. m., 1035.; EHRLICH, A. B. : Psalmen, Sprüche und Hiob, in: *Randglossen zur hebräischen Bibel : Textkritisches, Sprachliches und Sachliches*, Sechster Band, Leipzig, J. C. Hinrichs, 1918, 284.

Néha belegondolok, hogy a foglalkozások között hova sorolják az emberek azt, amit teológusnak nevezünk. Ebben a mai világban mit lehet kezdeni a teológiával, amikor az embereknek problémáik vannak és azok megoldásához eszközöket keresnek. Értsük meg azt ma, aki azt értékeli nagyra, ami valódi segítséget jelent ebben a tekintetben.

1. Jóbnak voltak problémái. Bildádot tekinthetjük úgy mint teológust. Mire tudta használni Jób Bildád teológiáját? Milyen teológiája volt egyáltalán Bildádnak? Látszólag szuper teológus volt. Mindent tudott Isten nagyságáról. Arról, hogy rettegést kelt. Erre nyilván nagy szükség volt ott, ahol az ember gátlástalanul játszott a maga kisdéd játékait és ebben eszköznek használta fel a másikat. Bildád teológiája hirdette, hogy van félnivalója annak, aki önmaga mellett nem ismer el mást. A bizonytalanok is profitálhattak ebből a teológiából, hiszen Isten megbékélést munkáló hatalmát hirdette. Nagy dolog lehetett ez annak, aki a láthatatlan világot betöltő elemektől félt és kiszolgáltatva érezte magát. Bildád teológiája olyan erőt hirdetett, mely egyensúlyban tartja az életellenes erőket.

2. Bildád teológiája relativizált. Kicsinek állította be az embert és nagyak az Istent. Nem volt ez baj. Főleg azoknak, akik nem látták elég nagyak Isten hatalmát. Akik magukhoz mérték Őt és nem tudtak többet elképzelni róla, mint magukról. Ez a felfogás alapja lehetett a félelemnek. Hiszen az az Isten, akinek nincs elegendő hatalma, az nem sok mindenre használható, mert az élet alapvető problémáival szemben tehetetlen. Pont úgy, mint az ember. Akinek van ereje, de kevés. Egy ilyen Istennel nem sok mindent lehet kezdeni. Bildád teológiája féregnek láttatta az embert. Ebben az összefüggésben ez hasznos volt, mert minél kisebb volt az ember, annál nagyobb volt az Isten. Egyáltalán ott kezdődött ez a teológia, hogy kapcsolatot érzékeltetett az ember kicsisége és Isten nagysága között. Nem önmagában beszélt a nagyságról és kicsiségről, hanem Istenhez mérten tájékozódott.

3. Ennek a teológiának azonban volt egy gyengéje. Hogy ott végződött, ahol elkezdődött és nem vitte tovább a gondolkodást a valódi megoldás felé. Igen, van ilyen teológia is, amely sokat tud, csak semmire nem való. Túl azon, hogy megéljen belőle az, aki műveli. Bildád látta Jób szenvedését, de nem kínált megoldást, sőt még nagyobb szakadékba taszította Jóbot azzal, hogy Isten nagyságával szemben, a maga emberi jelentéktelenségében rejlő esélytelenségének hangsúlyozásával, teljesen reménytelenné tette helyzetét Isten előtt. Ha azt akarjuk, hogy teológiánkra felfigyeljenek az emberek, akkor valódi létkérdéseket kell megoldanunk. Fontos, hogy ebben a mindent relativizáló világban hangsúlyozzuk Isten tekintélyét, de azt is, hogy hatalmánál fogva olyan békeséget ad, mely minden értelmet felülhaladó módon őriz, a Jézusban nyíló távlatok összefüggésében (Fil 4,7). Ezek a távlatok már az Ószövetség népe előtt megnyíltak. Isten nem önmagában tekinti féregnek⁷ az embert, hanem kicsiségében lehajol hozzá és szabadítást kínál számára: „Ne félj, férgecske Jákób, maroknyi Izráel! Én megsegítlek - így szól az ÚR, a te megváltód, Izráel Szentje” (Ézs 41,14). Istennek arra is van hatalma, hogy a bűnököt megbocsássa és így teremtsen új életet. Ha az ember fia féreg, nem az az egyetlen lehetősége, hogy féreg maradjon, de nem is a halál fia, hiszen akik békét teremtenek, azok Isten fiainak neveztetnek (Mt 5,7).

⁷ A féreg szó több formája is előfordul az Ószövetségben, s ezt a fordítások is érzékeltetik: Jób 25,6 - תולעה - σκαώληξ ; Ézs 41,14 תולעה - ὀλιγοστος - nagyon kicsi - MURAOKA, T. : *A Greek-English lexicon of the Septuagint : chiefly of the Pentateuch and the Twelve Prophets*, Louvain [etc.], Peeters, 2002, 402.; uo. 323. 516.; Legérdekesebb a תולעה - κόκκιλος - karmazsin. Egy olyan féregről lehet szó, melyből a vörös színt nyerték. Nem véletlen beszél Ézsaiás a bűnök bocsánatáról, ezt a kifejezést használva: Jöjjetek, szálljunk vitába! - mondja az ÚR. Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehéreké válhattok, ha vörösek is, mint a bíbor, fehéreké lehetek, mint a gyapjú (Ézs 1,18). Mt 27,28 Jézus bíbor palástját is ezzel a szóval fordítja, de ezeket a szavakat használja az Ószövetség a szent sátor, kárpit, papi ruhák, éfód, hósen, palást készítéséhez szükséges karmazsin jelölésére is (2Móz 25,4; 26,31; 28,5. 6. 15. 33.). Ha a féreg valamilyen lepkefélének a lárvája, mely kifejlődésének csak átmeneti állomása, akkor a szóban benne van az ember számára készített jövő is. A kutyát, mely a korabeli irodalomban használatos volt az alázet jeleként, nyilván ezért nem használta a szöveg, mert nincs ez a jövőre irányuló karaktere a szónak; מי עבדך כלב - Who is thy slave a dog...- kicsoda a te szolgád, egy kutya - TORCZYNER, H. [et al.] : Lachish (Tell ed Duweir) ; I: The Lachish letters, *The Wellcome archaeological research expedition to the Near East publications* ; vol. 1, Oxford, Oxford University Press 1938, 37.